

Respons

Marokko: Forhold for homofile

Problemstilling/spørsmål:

- Lovverk og håndheving
- Holdninger til homoseksualitet og homofili
- Reaksjoner fra private aktører
- Opplever homofile press for å gifte seg?
- Reaksjoner fra politi og andre myndighetspersoner
- Statens holdninger og offentlig ordskifte
- Interesseorganisasjoner og offentlig kjente personer

Lovverk og håndheving

Seksuelle handlinger mellom to personer av samme kjønn er forbudt i henhold til marokkansk straffelov (Code pénal 1962), paragraf 489. Strafferammen er fengsel fra seks måneder til tre år, samt en bot opp til 1000 MAD (680 NOK).

Det finnes eksempler på at denne lovparagrafen håndheves i Marokko, også den senere tid. Landinfo har imidlertid ingen uttømmende oversikt over omfanget av tiltaler og domfellelser etter paragraf 489 i det marokkanske rettssystemet, og de ulike kildene gir ulike opplysninger. Bellaoualli (2013), i en artikkel som er gjengitt i blant annet The Washington Post, opplyser at ifølge tall fra det marokkanske justisdepartementet, var det 81 rettssaker som involverte anklager om homoseksualitet i Marokko i 2011. Dette tallet, som ikke er underbygget med konkrete eksempler eller utdypet på annen måte, står i kontrast med andre kilder, som for eksempel Jeune Afrique, som antar at "et femtitalls saker" har vært oppe i rettssystemet det siste tiåret (Slimani 2010). Amerikanske myndigheter (U.S. Department of State 2013) oppgir ikke noe tall, men opplyser at paragrafen "sjelden" kommer til anvendelse, en vurdering som deles av svenske myndigheter (Utrikesdepartementet 2011). Flere NGOer er av samme oppfatning; Fahamu Refugee Programme (u.å.) opplyser at loven kun "sporadisk" håndheves, og Amnesty International, avdeling Marokko, kjente kun til én sak under behandling i rettssystemet på det tidspunktet Landinfo møtte dem i november 2011. Midtøsten-forskeren S.

Respons **Marokko: Forhold for homofile**

Boussois (2013) vurderer det også slik at saker knyttet til homoseksualitet ”stadig sjeldnere” kommer opp i domstolene.

Under følger en liste over rapporterte saker i politi- og rettsvesen (anholdelser, tiltaler og domfellelser) de siste årene, med en kort forklaring på omstendighetene rundt saken. Listen er ikke nødvendigvis uttømmende, men representerer Landinfos funn gjennom brede søk i relevante kilder på internett:

- I 2004 ble 43 personer (33 menn og 10 kvinner) som var samlet til fødselsdagsfeiring i et selskapslokale i Tétouan, anholdt av politiet for umoralsk oppførsel etter at det ble oppdaget at mennene kledde seg i kvinneklær og kvinnene i mannsklær. Alle de anholdte ble løslatt etter 48 timer (Daki 2004).
- I 2007 ble seks personer dømt til fire til ti måneders fengsel i forbindelse med det pressen fremstilte som en simulert bryllupsseremoni mellom menn i Ksar el Kébir (Bangré 2007; HRW 2007).
- 6. mai 2013 ble to menn dømt til tre års fengsel etter straffelovens paragraf 489 i domstolen i Souk al Arbaa (nord for Kénitra). Den ene mannen var gift og ble anmeldt av ektefellen (Chaudier 2013).
- 20. mai 2013 ble to menn dømt til fire måneder i fengsel for homoseksuelle handlinger i Témera, nær Rabat, etter at de ble anholdt sammen i en bil (RTL 2013).

For hendelser lenger tilbake i tid, vises det til oversikten i Refugee Review Tribunal 2006.

Holdninger til homoseksualitet og homofili¹

Homoseksualitet er generelt oppfattet negativt i Marokko, og knyttet til forestillinger om perversjon (*shudhud*), synd (*haram*) og skam (*hshuma*) (Beamish & Abderrazik 2003; Refugee Review Tribunal 2006).

De negative holdningene er generelt utbredte i det marokkanske samfunnet, men graden vil variere ut fra sosialt og geografisk miljø. Mens negative holdninger synes mindre utbredt i kulturliberale kretser i storbyer som Casablanca, havnebyer som Tanger og (forholdsvis homovennlige) turistdestinasjoner som Agadir og Marrakech, er de desto mer utbredt i mer religiøst og kulturelt konservative miljøer, særlig på landsbygda (Courtray 1998).

I Marokko er seksuelle relasjoner mellom menn ikke uvanlig (om enn umulig å tallfeste), hverken før eller under ekteskap (Beaumont 2010; Courtray 1998). Bakgrunnen for dette er blant annet familiekulturens kontroll av kvinner og deres seksualitet, og at kvinner således ikke er tilgjengelige for ugifte (heterofile) menn. I slike tilfeller er seksuelle relasjoner mellom menn ikke nødvendigvis et uttrykk for legning, men en kontekstavhengig seksuell

¹ I denne responsen brukes begrepet homoseksualitet for å beskrive seksuelle handlinger mellom to personer av samme kjønn, mens begrepet homofili brukes om en grunnleggende følelsesmessig orientering (legning). I sitater og referanse til (fag)litteratur, brukes forfatterens terminologi. Det understrekes at denne responsen i første rekke omhandler homofili og homoseksualitet mellom menn; kvinnelig homoseksualitet og homofili er lite beskrevet i en marokkansk sammenheng. Videre må det understrekes at den foreliggende respons er utarbeidet med bakgrunn i konkrete spørsmål fra utlendingsforvaltningen. Responsen er på ingen måte noen uttømmende redegjørelse for homofili og homoseksuell praksis i Marokko.

praksis som samfunnet ser gjennom fingrene med fordi det ikke truer etablerte kjønnsroller og ekteskapet som institusjon.

Et gjennomgående trekk som trekkes frem i litteraturen rundt homoseksualitet og homofili i Marokko, er den såkalte ”stillhetens lov”, som innebærer at homoseksuelle relasjoner er om ikke godtatt, så aktivt oversett, så lenge de skjer på en diskret måte som ikke utfordrer kjønnsroller og samfunnsmoral (Beaumont 2010; Courtray 1998, Murray 1997; Refugee Review Tribunal 2006). Seksuelle handlinger mellom menn oppfattes først som virkelig problematisk for omgivelsene dersom en person utfordrer kjønnsrollene slik de forstås av majoriteten av befolkningen, for eksempel gjennom en iøynefallende feminin fremtoning eller et åpenlyst valg av en likekjønnet (seksual)partner. Dette vil for mange marokkanere oppfattes som en upassende, og truende, blanding av kjønnsroller, og utfordre heteronormative forestillinger om maskulinitet (Beaumont 2010).

Reaksjoner fra private aktører

Det er umulig å forutsi hva slags reaksjoner en person som frivillig står frem som homofil eller som får sin legning ufrivillig eksponert av andre vil kunne oppleve. Marokko er et kulturelt og sosialt sammensatt land, og reaksjonens art og omfang vil variere fra et miljø til et annet. Lederen i den ledende menneskerettighetsorganisasjonen Association Marocaine des Droits Humains (AMDH), Khadija Ryadi, understreker dette når hun sier at: ”I velstående miljøer har folk ressurser til å leve på kanten av samfunnet og de er ikke utsatt for det samme presset som man blir i mer folkelige miljøer. Det er mye vanskeligere å forsvare [...] sin homoseksualitet i en forstad til Casablanca enn i et velstående strøk som Anfa” (som sitert i Slimani 2010, Landinfos oversettelse). Dette synet deles av Courtray (1998), som mener at sosialt og geografisk miljø er en avgjørende faktor når det gjelder holdninger til, og reaksjoner mot, denne gruppen.

Gitt den betydelige sosiale stigmatiseringen av homoseksualitet og homofili i det marokkanske samfunnet, er det generelt sett lite rom for å eksponere en homofil identitet (”komme ut av skapet”) overfor familie og nettverk. Det at et familiemedlem står frem som homofil, vil svekke familiens omdømme og utsette familien for baksnakking, anklager og mulig sosial marginalisering. Selv om enkelte familiemedlemmer kan ha en forståelsesfull holdning overfor en homofil slektning, vil de færreste ønske å påføre familien uønsket oppmerksomhet og skam gjennom å stå frem som homofil.

I en studie basert på observasjoner han gjorde mens han arbeidet som frivillig i et hiv/aids-senter i Casablanca (Association Marocaine de Lutte contre le Sida, ALCs), skisserer Courtray (1998) to typiske reaksjonsmønstre overfor personer som, frivillig eller ufrivillig, tilkjenner at de er homofile overfor familien. Det første scenarioet innebærer en vedvarende konflikt med familien frem til vedkommende gir opp og på nytt aksepterer hemmeligholdelse og diskresjon. Familien later da som om ingenting har hendt, men krever til gjengjeld at personen er ekstremt diskret med hensyn til eget seksualliv og/eller følelsesmessige relasjoner. I det andre scenarioet fører åpenheten til brudd med familien. Magasinet *TelQuel* har intervjuet studenten Rayan, som forteller om brudd med familien da han sto frem som homofil som 16-åring:

Jeg innså at jeg var homofil da jeg var 12 år. [...] Og det var på det tidspunktet jeg gjorde mitt livs største tabbe, jeg nektet, jeg fortrenget legningen min. Fra den dagen gjennomgikk jeg regelrett mental tortur. Jeg tenkte på det hele tiden. [...] Jeg kom ut

Respons Marokko: Forhold for homofile

av skapet da jeg var 16 år, ikke fordi jeg var modig, men fordi jeg var sliten og lei. Jeg kunne ikke lenger leve i permanent fordekthet og løgn. [...] For familien var dette et stort sjokk. Avsløringen slo ned som en bombe, de kom med de forferdeligste skjellsordene jeg har hørt i hele mitt liv. Det var først etter flere års fravær at forholdet vårt ble normalt igjen. [...] (Islah & Saadi 2012, Landinfos oversettelse).

Ved brudd med familien må vedkommende i verste fall etablere seg på egenhånd, økonomisk og sosialt. Mens dette er uproblematisk for enkelte, kan det by på store problemer for andre. Courtray (1998) peker for eksempel på at menn som har brutt med familien og som har kommet på kant med samfunnsinstitusjoner som for eksempel skolen på grunn av sin feminine fremtoning, synes overrepresentert blant mannlige prostituerte i Casablanca.

Det finnes også eksempler på at homofile har stått frem med sin legning og fått aksept i egen familie. Dette er for eksempel tilfelle for grunnleggeren av LGBT-organisasjonen KifKif, Samir Bergachi:

I begynnelsen fikk Samir Bergachi føle det vanskelige dagliglivet for en ung homofil på islamsk jord på kroppen. ”Jeg gikk på barne- og ungdomsskole i Nador, en veldig konservativ by. Jeg husker folks blikk, kommentarene deres... Men jeg har vært heldigere enn andre marokkanske homofile. Familien min har alltid akseptert meg som jeg er” (TelQuel u.å., Landinfos oversettelse).

Selv om det etter det Landinfo kjenner til ikke finnes noen systematisk registrering av type reaksjoner og omfang når en person står frem som homofil, virker det ut fra foreliggende litteratur som at verbal trakassering og sosial marginalisering er de vanligste reaksjonene.

Det finnes imidlertid også opplysninger om at homofile utsettes for vold på grunn av sin legning, selv om omfanget av slike reaksjoner er ukjent. Aksjonsgruppen Stop Homophobie skriver på sine nettsider at ”hån, (fysiske) angrep og trusler mot homofile er [...] vanlig” i Marokko (Association Stop Homophobie u.å.).

Landinfo har ikke opplysninger om at personer skal ha blitt drept på grunn av sin seksuelle legning i Marokko, verken av statlige eller private aktører.

Det ser ikke ut til at personer som *offentlig* har stått frem med sin homofile legning møter voldelige eller andre alvorlige reaksjoner fra statlige eller private aktører på grunn av dette. Grunnleggeren av interesseorganisasjonen Kifkif, Samir Bergachi (se avsnittet om offentlig kjente personer under), forteller følgende fra da han var på rundreise i Marokko for å møte lokale NGOer for å snakke om homofiles rettigheter:

I begynnelsen var jeg litt redd for reaksjonene. Men til syvende og sist ble jeg kontaktet av flere aviser for å gi intervjuer og jeg kunne ta opp temaet homoseksualitet uten bekymring. Marokko er ikke Jemen. Marokko er ikke et fundamentalt homofobt samfunn, og myndighetene driver ikke systematisk forfølgelse av homoseksuelle (Slimani 2010, Landinfos oversettelse).

Dette bekreftes av den offentlig kjente, prisvinnende og homofile forfatteren Abdellah Taïa, som ofte intervjues både på TV og radio, uten at dette avstedkommer voldelige reaksjoner mot ham. Siden det kun er et begrenset antall personer (og så vidt Landinfo kjenner til, ingen kvinner) som har stått frem som homofile offentlig, har man imidlertid begrenset empiri å trekke konklusjoner fra. Likeledes kan det tenkes at disse personenes kjendisstatus beskytter dem mot alvorlige reaksjoner.

Respons **Marokko: Forhold for homofile**

Siden Marokko ikke har diskrimineringsvern for seksuelle minoriteter, finnes det heller ingen statistikk på omfanget av diskriminering med hensyn til arbeidsmarked, boligmarked og lignende. Courtray (1998) mener at diskriminering på arbeidsmarkedet først og fremst rammer dem han omtaler som "skruller" (*folles* på fransk), det vil si personer som gjennom sin påkledding og annen fremtoning bryter med heteronormative forestillinger om maskulinitet. Blant annet på grunn av dette er homofile i Marokko, som ofte ellers, overrepresentert i frie og liberale yrker, samt i underholdningsindustrien, moteindustrien og lignende, der holdningene til homoseksualitet og homofili gjerne er mer liberale.

Opplever homofile press for å gifte seg?

Ekteskap er en plikt i islam, og ekteskapet er fundamentalt i den arabisk-islamske kulturen. Alle muslimer forventes å gifte seg, og sølibat regnes som uønskelig og unormalt. Ekteskapet anses som en overgangsrite som markerer overgangen fra et barn til en autonom og uavhengig voksenperson, og en ugift (og barnløs) person vil aldri helt ut oppfattes som en ansvarlig voksenperson, uansett alder. Ekteskapet regnes som så grunnleggende i den arabisk-islamske kulturen at alt som kan rokke ved dens stabilitet regnes som truende og uønskelig.

Gitt ekteskapets fundamentale rolle i den marokkanske kulturen, vil alle, direkte eller indirekte, konfronteres med kravet fra familie og nettverk om å gifte seg. Dette kravet rammer i første rekke kvinner, siden handlingsrommet for alternative livsvalg generelt er mindre for kvinner enn for menn, men også menn forventes å gifte seg når de har tilstrekkelige økonomiske ressurser.

Samtidig har økende arbeidsledighet og manglende forsørgerevne hos menn ført til at man inngår ekteskap i stadig høyere alder i Marokko. I 1998 var gjennomsnittlig alder for ekteskapsinngåelse 32,5 år for menn og 27,9 år for kvinner i urbane strøk, og en stadig større andel av den marokkanske befolkningen, både menn og kvinner, gifter seg aldri (El Harras 2005). Gitt at mange av økonomiske eller andre praktiske årsaker gifter seg sent eller aldri, kan man tenke seg at man som homofil kan bo alene uten å vekke mistanke, i alle fall for en stund. Ifølge Courtray (1998) vil en enslig mann over en viss alder likevel før eller siden vekke omgivelsenes mistanke, både i familien, i sosialt nettverk og som regel også i jobbsammenheng. Resultatet er, ifølge Refugee Review Tribunal (2006), at homofile i de fleste tilfeller er tvunget til å skjule sin seksuelle identitet og til å leve et liv preget av diskresjon og hemmelighet.

Siden det ikke er mulig for to av samme kjønn (bortsett fra i helt bestemte sosiale sammenhenger) å offisielt bo sammen som par, lager enkelte alternative bo-ordninger under påskudd av at det er et praktisk arrangement, mens det i realiteten er et reelt samboerforhold. Dette er for eksempel tilfelle for en av respondentene til Beaumont (2010) da hun undersøkte ulike konstellasjoner av mannlig homoseksualitet i Marokko og Tunisia. En av hennes respondenter, en mannlig lærer, lever sammen med sin partner, som også er lærer, under dekke av å spare utgifter til husleie². Til tross for at vedkommende ikke møter rettslige eller voldelige reaksjoner fra samfunnet rundt, føler han seg likevel utsatt og overvåket i lokalmiljøet. Det finnes ingen oversikt over omfanget av slike ordninger i Marokko, men det kan virke som slike fordekte bo-arrangementer først og fremst forekommer i

² Beaumonts feltarbeid foregår i Tunisia og Marokko, og respondenten det vises til bor i Sør-Tunisia. Den kulturelle konteksten og forholdene for seksuelle minoriteter er sammenlignbare i de to landene.

middelklasse miljøer hvor det finnes økonomiske ressurser til at ugifte leier eller eier egen bolig, og hvor det er sosialt akseptert at enslige menn bor utenfor familiehjemmet. I mindre økonomisk ressurssterke familier og på landsbygda bor man gjerne tett, og barna bor som regel hjemme til de gifter seg³. Som Courtray (1998) peker på, er individuell frihet i stor grad proporsjonal med økonomisk frihet; muligheten til å leve som man selv ønsker, øker med graden av økonomisk uavhengighet.

Ifølge Courtray (1998) er det ikke uvanlig at homofile menn gifter seg for å skjule eller slippe oppmerksomhet rundt sin legning og slippe unna spørsmål og press fra familie og nettverk. Slike ekteskap trenger ikke nødvendigvis å være et svar på direkte eller indirekte press; gitt ekteskapets fundamentale rolle i det marokkanske samfunnet og den respektabiliteten og tyngden ekteskap og barn gir, kan det være fullt mulig å ønske å inngå ekteskap og få barn selv om man har en seksuell preferanse for personer av eget kjønn.

Når ekteskapet er inngått og slektslinja er videreført gjennom barn, først og fremst en sønn, svekkes familiens sosiale kontroll, og mannen kan fortsette å være homoseksuelt aktiv, såfremt han er diskret (Courtray 1998). Murray (1997) viser til at "even frequent and recurrent homosexual behaviour does not matter in Islamic societies as long as a man continues his family line". Slik sett er menns seksuelle handlingsrom romsligere enn kvinners, som selv etter at de er gift utsettes for betydelig grad av sosial kontroll og krav om ærbarhet.

Reaksjoner fra politi og andre myndighetspersoner

Det finnes til dels motstridende informasjon om holdningene i marokkansk politi overfor seksuelle minoriteter, og hva slags reaksjoner marokkanske homofile kan risikere fra ordensmakten. I et intervju fra 2003 beskriver homofile Khalid og Hakim fra Casablanca situasjonen slik:

Man må hele tiden være på vakt. Politiet har regelmessige razziaer, særlig når det gjelder å "renske" byen i forbindelse med kongresser eller når en kjent person besøker Casablanca. For ikke å snakke om hyppig trakassering. Men man kommer seg som regel ut av det ved å holde hodet kaldt og gi en liten "gave"⁴ (Khalid, 45 år, offentlig ansatt, Casablanca)

I Marokko [...] er homoseksualitet offisielt forbudt. Men i realiteten er alt mulig. Man må være vaksom, det er alt. Og i tillegg så er ting på gli i ungdomsgenerasjonen. Noen 20-åringer tør å stå åpent frem (Hakim, 30 år, Casablanca) (Darroux 2003, Landinfos oversettelse).

I et intervju i det marokkanske magasinet *La vie éco* forteller transpersonen Rachid/Rachida at politiet regelmessig har razziaer i parken hvor han/hun selger seksuelle tjenester i Casablanca (Houdaifa 2013). Det kommer imidlertid ikke frem hvorvidt politiet griper inn på grunn av homoseksuelle relasjoner, transvestisme eller på grunn av prostitusjon, som er forbudt i Marokko. Det kommer heller ikke frem i artikkelen hva slags type reaksjoner som følger slike anholdelser, og hvorvidt det innebærer bruk av vold.

³ Det må understrekes at heller ikke samboerforhold mellom en mann og en kvinne som ikke er gift er akseptabelt i Marokko. Ekteskapet er den eneste legitime rammen for samliv, og et heterofilt par som lever sammen uten å være gift, vil bli utsatt for mistenksomhet og mulige sosiale sanksjoner.

⁴ Ordet som brukes i originalteksten er "bakshish", det vanlige ordet for bestikkelse i marokkansk arabisk.

Ifølge sveitsiske og svenske utlendingsmyndigheter (Federal Department of Justice and Police & Swedish Migration Board 2011) står ikke politiet bak voldsbruk overfor homofile. Ifølge samme kilde har politiet generelt en tolerant holdning til denne gruppen, og oppsøker ikke aktivt homofile eller anholder personer på bakgrunn av et feminint ytre.

Samtidig tyder anholdelsene og rettssakene som omtales over på at politiet til en viss grad, og i alle fall noen steder, følger med på homofile. Utover dette har ikke Landinfo konkret informasjon om holdninger i den marokkanske politistyrken til seksuelle minoriteter.

Statens holdninger og offentlig ordskifte

Mens ulike forhold som er knyttet til personlig frihet, slik som seksuelle relasjoner utenfor ekteskap, seksuelle relasjoner mellom personer av samme kjønn, det å ikke overholde fasten på offentlig sted, selvbestemt abort og lignende, er forbudt etter loven, vet alle, inkludert myndighetene, at dette i praksis finner sted⁵. Tradisjonelt har dette vært løst ved at det har vært vanntette skott mellom den offentlige og private sfære. Så lenge man er diskret og ikke åpenlyst ”provoserer” myndighetene ved å bryte loven, og således tvinger myndighetene til å reagere, har myndighetene stort sett latt være å gripe inn ved lovbrudd av denne typen. Som et av intervjuobjektene til Slimani (2010) uttrykker det:

Jeg er homoseksuell, jeg faster ikke under ramadan og jeg drikker alkohol. I lovens forstand er jeg en forbryter, som tusenvis av andre marokkanere. Men jeg har aldri bekymret meg, for jeg er diskret. Så lenge man ikke lager skandale, så blåser politiet i det (Landinfos oversettelse).

Til tross for at myndighetene i praksis lukker øynene for lovbrudd av denne typen, er de likevel opptatt av å formidle et inntrykk av at de verner om marokkanske og islamske verdier, når disse oppfattes som under press. Dersom homoseksualitet synliggjøres i media, følger myndighetene gjerne opp med formaninger og advarsler om at de vil bruke lovverket for å beskytte ”de moralske verdiene til det marokkanske samfunnet” (AFP 2009). I en slik kontekst er avkriminalisering av homoseksualitet lite sannsynlig, og til tross for at enkelte politikere personlig er positive til en lovendring, ville et forslag om å endre loven være ”politisk selvmord” for politikere (Slimani 2010).

Også religiøse autoriteter uttaler seg jevnlig mot homofili og andre forhold som de oppfatter som angrep på religiøse verdier. I 2009 utstedte Mullaenes høye råd (Conseil Supérieur des Oulémas du Maroc) en fatwa mot det de kalte ”glorifiseringen av homoseksualitet”, etter at en spansk LGBT-organisasjon besøkte Marokko i februar 2009 (Têtu 2009). Kongen i Marokko og det mektige nettverket rundt ham (det såkalte *makhzen*⁶), bygger sin legitimitet nettopp på å være ”de troendes kommandør” (amir al-mu’minin), og kan således vanskelig utfordre religiøse autoriteter i verdispørsmål. Grensen synes likevel å gå ved oppfordring til vold: Da den muslimske predikanten Abdallah Nahri fra Oujda kom med en drapstrussel mot en

⁵ Seksuelle relasjoner utenfor ekteskap er forbudt i medhold av straffelovens paragraf 490, ikke overholdelse av fasten under ramadan er forbudt i medhold av straffelovens paragraf 222 og abort er forbudt i medhold av straffelovens paragraf 449, 454 og 455 (Code pénal 1962).

⁶ *Makhzen* er et arabisk ord som opprinnelig betyr ”lager” og var det stedet kongens ansatte hentet lønnen sin i tidligere tider. I dag brukes begrepet om det innflytelsesrike nettverket rundt kongen, og i overført betydning ”elite” eller ”establishment”.

journalist som forsvarte seksuell frihet på YouTube, innledet politiet en etterforskning som konkluderte med at predikantens uttalelser var egnet til å "føre til kriminelle handlinger og oppfordring til vold gjennom preken" (Amar 2012).

Mens myndighetene og religiøse autoriteter fortsatt uttrykker motstand mot det de oppfatter som angrep på marokkanske og religiøse verdier generelt, og homofili spesielt, har det skjedd endringer i måten pressen omtaler homoseksualitet og homofili på i Marokko det siste tiåret. Mens dette temaet tidligere ble tatt opp på en skandalepreget og anekdotisk måte, har den liberale pressen i dag en mer analytisk tilnærming, med rom for nyanser og personlig erfaring fra dem det gjelder, og uten den moralske fordømmelsen som tidligere automatisk fulgte med (Bergeaud-Blackler & Eck 2011). Dette gjelder for eksempel magasinet *TelQuel*, som i 2005 ga ut et spesialnummer om homofili og homoseksualitet, hvor problemstillingen ble dekket på en informativ, åpen og nøktern måte. I den islamistisk orienterte delen av pressen derimot, er homofili og homoseksualitet fortsatt et symbol på moralsk oppløsning, og må derfor bekjempes. Et eksempel som kan nevnes er den intense debatten som oppsto da den homofile artisten Elton John skulle delta på den store musikkfestivalen Mawazine i Rabat i 2010. Avisen Attajdid, partiorganet til det moderate islamistpartiet Parti pour la Justice et le Développement (PJD), som har sittet i regjering siden november 2011, fryktet at Elton John ville "pervertere" marokkanerne, og uttalte at "homoseksualitet i det offentlige rom utgjør et angrep på religionen og offentlig moral" (Amar 2011).

Interesseorganisasjoner og offentlig kjente personer

Det finnes etter det Landinfo kjenner til ingen lovlig registrerte interesseorganisasjoner for LGBTI i Marokko⁷. Den viktigste interesseorganisasjonen for denne gruppen er KifKif, som er basert i Spania. Denne organisasjonen er godt kjent i Marokko, og representanter for organisasjonen deltar ofte i debatter i media om spørsmål rundt homoseksualitet og homofili. Organisasjonen har fra 2010 hatt sitt eget månedsmagasin, *Mithly*⁸, og driver en nasjonal hjelpetelefon (*TelQuel* u.å.).

Representanter for sivilt samfunn har ved noen anledninger tatt initiativ til å avkriminalisere homoseksuelle handlinger. AMDH (Association Marocaine des Droits Humains) organiserte en underskriftskampanje i 2008, men klarte kun å samle 800 underskrifter (Amar 2012). Nylig organiserte også den marokkanske menneskerettighetsorganisasjonen Mouvement Alternatif pour les Libertés Individuelles (MALI) en underskriftskampanje for avkriminalisering av homoseksualitet (Houdaïfa 2013).

Av de etablerte menneskerettighetsorganisasjonene er det særlig AMDH som har forsvart rettighetene til seksuelle minoriteter i Marokko. I sine utspill viser organisasjonen til at Marokko har undertegnet internasjonale konvensjoner som forsvarer personlig frihet, og at

⁷ Alle NGOer som vil operere i Marokko må registrere seg hos myndighetene. En søknad må blant annet inneholde en beskrivelse av formål, statutter og kopi av medlemskort. Godkjente NGOer får en kvittering på at de er lovlig registrert av myndighetene. Det finnes NGOer som opererer uten godkjenning fra myndighetene, og det ser ut til at myndighetene til en viss grad tolererer dette (U.S. Department of State 2013). Grunnleggeren av KifKif opplyser at organisasjonen ikke har søkt om godkjenning fra marokkanske myndigheter, fordi tiden ikke er moden og fordi en slik søknad vil kunne "irritere islamistene og de konservative" (*TelQuel* u.å.).

⁸ *Mithli* betyr "lik" og brukes av mange arabiskspråklige homofile i betydningen "homo, homse". Den nøytrale termen for homoseksuell/homofil på arabisk er *mithli al-jins* – "likekjønnsseksuell".

individuelle rettigheter dermed burde respekteres, uavhengig av samfunnets holdninger til enkeltgrupper (Slimani 2010).

I Marokko, som i mange andre land, foregår mye av det praktiske hjelpearbeidet overfor seksuelle minoriteter i tilknytning til arbeidet mot hiv/aids. Association Marocaine de Lutte contre le SIDA (ALCS) driver ulike sentre rundt omkring i Marokko for grupper som er spesielt utsatte for hiv-infeksjon og andre seksuelt overførbare sykdommer, herunder menn som har sex med menn. I en slik prosess er det viktig å akseptere egen legning og seksuelt handlingsmønster, og ALCS tilbyr derfor ulike samtalegrupper med personer med samme seksuelle orientering. Det må understrekes at Landinfo ikke har undersøkt forholdene for seksuelle minoriteter systematisk under de regelmessige informasjonsinnhentingsreisene til landet (2008, 2011, 2013), og kan derfor ikke uttale seg om kvaliteten på slike tilbud eller hvorvidt tilbudet dekker det reelle behovet.

Det finnes et knippe offentlig kjente homofile i Marokko, som for eksempel grunnleggeren av KifKif Samir Bergachi og den prisvinnende forfatteren Abdellah Taïa, som til tross for at han lever i Frankrike, tilbringer mye tid i Marokko og tar del i den offentlige debatten der (Brouksy 2011).

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke-offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, og kildegrunlaget vil ikke nødvendigvis være like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor begrensede tidsrammer og vil i liten grad inneholde bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som responsene omhandler.

Referanser

Skriftlige kilder

- AFP, dvs. Agence France Presse (2009, 24. mars). Le Maroc hausse le ton contre la «dérive morale». AFP. Tilgjengelig via Têtu <http://tetu.yagg.com/2009/03/24/le-maroc-hausse-le-ton-contre-la-derive-morale/> [lastet ned 24. juni 2013]
- Amar, A. (2011, 19. juli). Au Maroc, l'Etat et la société sont homophobes. *Slate Afrique*. Tilgjengelig fra <http://www.slateafrique.com/14201/maroc-etat-et-societe-sont-homophobes-religion> [lastet ned 3. juli 2013]
- Amar, A. (2012, 5. juli). La liberté sexuelle, un sujet chaud au Maroc. *Slate Afrique*. Tilgjengelig fra <http://www.slateafrique.com/90473/maroc-liberte-sexuelle-un-sujet-chaud> [lastet ned 25. juni 2013]
- Association Stop Homophobie (u.å.). *Pétition. Maroc: Stop Homophobie*. Paris: Association Stop Homophobie. Tilgjengelig fra <http://www.stophomophobie.com/petition-stop-homophobie-au-maroc/> [lastet ned 1. juli 2013]

Respons Marokko: Forhold for homofile

- Bangré, H. (2007, 17. desember). Maroc: Le mariage de Ksar el Kébir était-il réellement gay? *Afrik.com*. Tilgjengelig fra <http://www.afrik.com/article13184.html> [lastet ned 3. juli 2013]
- Beamish, J. & Abderrazik; L. T. (2003, januar). *Adolescent and Youth Reproductive Health in Morocco. Status, Issues, Policies, and Programs*. Washington DC: USAID. Tilgjengelig via UNESCO http://hivaidsclearinghouse.unesco.org/search/resources/bie_morocco_youth_reproductive_health_en.pdf [lastet ned 3. juli 2013]
- Bellaouali, S. (2013, 21. mai). 2 Moroccan men convicted of being homosexual sentence to 4 months in prison. *Associated Press*. Tilgjengelig via Yahoo News <http://news.yahoo.com/2-moroccans-tried-homosexuality-4-months-175556564.html> [lastet ned 3. juli 2013]
- Beaumont, V. (2010). Amitiés particulières au Maghreb: sociabilités et discours homosexuels. *L'année du Maghreb*, 6, 221-252. Tilgjengelig fra <http://anneemaghreb.revues.org/890> [lastet ned 21. juni 2013]
- Bergeaud-Blackler, F. & Eck, V. (2011, juli). Les "faux" mariages homosexuels de Sidi Ali au Maroc: enjeux d'un scandale médiatique. *Revue des mondes musulmans et de la Méditerranée*, 129, 203-221. Tilgjengelig fra <http://remmm.revues.org/7180> [lastet ned 10. juni 2013]
- Boussois, S. (2013, 3. mai). La pratique homoérotique et homosexuelle masculine au Maroc en milieu urbain : un objet d'études encore trop peu analysé. *Grotius*. Tilgjengelig fra <http://www.grotius.fr/la-pratique-homoerotique-et-homosexuelle-au-maroc-en-milieu-urbain-un-objet-detudes-encore-trop-peu-analyse/> [lastet ned 3. juli 2013]
- Brouksy, O. (2011, 2. januar). Gay Muslim Author Defies Convention in Morocco. *AFP*. Tilgjengelig via ILGA <http://ilga.org/ilga/en/article/mMHNQhM167> [lastet ned 11. juni 2013]
- Chaudier, J. (2013, 14. mai). Homosexualité au Maroc: 2 hommes condamnés à la prison et un autre couple poursuivi. *Yabiladi*. Tilgjengelig fra <http://www.yabiladi.com/articles/details/17328/homosexualite-maroc-hommes-condamnes-prison.html> [lastet ned 10. juni 2013]
- [Code pénal] (1962, 26. november). *Dahir N° 1-59-413 du 28 Joumada II 1382 (26. november 1962) portant approbation du texte du Code pénal*. Rabat: Royaume du Maroc. Tilgjengelig fra <http://adala.justice.gov.ma/production/legislation/fr/penal/Code%20Penal.htm> [lastet ned 25. juni 2013].
- Courtray, F. (1998). La loi du silence. De l'homosexualité en milieu urbain au Maroc. *Gradhiva - Revue d'Anthropologie et d'Histoire des Arts*, 23, 109-119.
- Daki, A. (2004, 15. juni). Tétouan: Descente dans une salle de spectacle gay. *Le Maroc Aujourd'hui*. Tilgjengelig via ILGA <http://old.ilga.org/print.asp?LanguageID=3&FileCategory=19&FileID=185&ZoneID=9&> [lastet ned 3. juli 2013]
- Darroux, B. (2003, 30. juni). Les homosexuels du Maroc entre optimisme et résignation. *Radio France Internationale*. Tilgjengelig fra http://www.rfi.fr/actufr/articles/042/article_22930.asp [lastet ned 1. juli 2013]
- El Harras, M. (2005). Les mutations de la famille au Maroc. I : Université de Al Akhawayn (Red.), *50 ans de développement social au Maroc*. Ifrane: Université de Al Akhawayn, 105-129.
- Fahamu Refugee Programme (u.å.). *Morocco LGBTI Resources*. Cape Town & Oxford: Fahamu Refugee Programme. Tilgjengelig fra <http://www.refugeelegalaidinformation.org/morocco-lgbti-resources> [lastet ned 3. juli 2013]
- Federal Department of Justice and Police & Swedish Migration Board (2011, 15. desember). *The Development in Morocco in the Shade of the Arabic Spring and its Consequences on Migration. Report from a Swedish-Swiss fact finding mission to Morocco June 17-22, 2011*. Bern & Norrköping: Federal Department of Justice and Police & Swedish Migration Board. Tilgjengelig fra <http://www.ejpd.admin.ch/content/dam/data/migration/laenderinformationen/herkunftslanderinformationen/afrika/mar/MAR-ber-factfindingmission-e.pdf> [lastet ned 1. juli 2013]

Respons Marokko: Forhold for homofile

- Houdaïfa, H. (2013, 27. mai). Etre travesti au Maroc. *La vie éco*. Tilgjengelig fra <http://www.lavieeco.com/news/societe/etre-travesti-au-maroc--25573.html> [lastet ned 1. juli 2013]
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2007, 13. desember). *Maroc: Annuler les verdicts pour conduite homosexuelle*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/fr/news/2007/12/11/maroc-annuler-les-verdicts-pour-conduite-homosexuelle> [lastet ned 3. juli 2013]
- Islah, F. & Saadi, M. (2012, 12. juli). Témoignages: Ces Marocain(e)s qui disent non. *TelQuel*. Tilgjengelig fra <http://www.telquel-online.com/En-couverture/Temoignages-Ces-Marocain%28e%29s-qui-disent-non/530> [lastet ned 26. juni 2013]
- Murray, S. O. (1997). The Will Not to Know: Islamic Accommodations of Male Homosexuality. I: Murray S. O. & Roscoe, W. (Red.), *Islamic Homosexualities. Culture, History, and Literature*. New York & London: New York University Press, 14-54.
- Refugee Review Tribunal (2006, 11. mai). *RRT Research Response, MAR30137*. Canberra : Refugee Review Tribunal. Tilgjengelig via Refworld <http://www.refworld.org/docid/4b6fe29ed.html> [lastet ned 3. juli 2013]
- RTL, dvs. Radio Télévision Luxembourg (2013, 20. mai). Maroc : Deux hommes condamnés à quatre mois de prison ferme pour homosexualité. *RTL*. Tilgjengelig fra <http://www.rtl.fr/actualites/info/international/article/maroc-deux-hommes-condamnes-a-quatre-mois-de-prison-ferme-pour-homosexualite-7761552374> [lastet ned 3. juli 2013]
- Slimani, L. (2010, 16. desember). Les nouveaux combattants. *Jeune Afrique*. Tilgjengelig fra <http://www.jeuneafrique.com/Article/ARTJAJA2604p046-049.xml0/> [lastet ned 17. juni 2013]
- TelQuel (u.å.). Samir Bergachi : La situation des homosexuels s'est améliorée. *TelQuel*. Tilgjengelig via KifKif Group http://fr.kifkifgroup.org/2009/03/samir-bergachi-la-situation-des_14.html [lastet ned 3. juli 2013]
- Têtu (2009, 13. mars). Les oulémas marocains lancent une fatwa contre « l'apologie de l'homosexualité ». *Têtu*. Tilgjengelig fra <http://tetu.yagg.com/2009/03/13/les-oulemas-marocains-lancent-une-fatwa-contre-lapologie-de-lhomosexualite/> [lastet ned 25. juni 2013]
- U.S. Department of State (2013). *Country Reports on Human Rights Practices for 2012 – Morocco*. Washington DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2012&dldid=204376> [lastet ned 11. juli 2013]
- Utrikesdepartementet (2011). *Mänskliga rättigheter i Marocko*. Stockholm: Regeringskansliet. Tilgjengelig via Lifos <http://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=28125> [lastet ned 3. juli 2013]

Muntlige kilder

- Amnesty International, Marokko. Møte i Rabat 16. november 2011.

© Landinfo 2013

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.